

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 85/2020-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. júna 2020 v senáte zloženom z predsedu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou [REDACTED], [REDACTED], ktorou namieta porušenie základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 63 Cb 77/2004, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 63 Cb 77/2004 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Banská Bystrica p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 63 Cb 77/2004 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. [REDACTED] [REDACTED] priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 7 000 € (slovom sedemtisíc eur), ktoré je mu Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Banská Bystrica je p o v i n n ý nahradiť [REDACTED] trovy konania v sume 346,26 € (slovom tristoštyridsaťšesť eur a dvadsaťšesť centov) na účet právnej zástupkyne [REDACTED], [REDACTED], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej s'ťažnosti a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. novembra 2019 doručená ústavná s'ťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „s'ťažovateľ“), zastúpeného advokátkou [REDACTED], [REDACTED], ktorou namieta porušenie základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 63 Cb 77/2004 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z ústavnej s'ťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že s'ťažovateľ je stranou v napadnutom konaní vedenom okresným súdom v procesnom postavení žalobcu, ktorý sa žalobou z 15. marca 2004 proti obchodnej spoločnosti [REDACTED] domáha zaplataenia sumy 228 107,94 € s príslušenstvom.

3. Okresný súd na pojednávaní 24. januára 2011 rozhodol medzitimným rozsudkom č. k. 63 Cb 77/2004-574 (ďalej len „medzitimny rozsudok z 24. januára 2011“) tak, že základ nároku na náhradu ušlého zisku sťažovateľa je daný a vo zvyšku žalobu v časti nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia za zhodnotenie nehnuteľnosti a nároku na náhradu škody za vnesené prostriedky do rekreačného zariadenia zamietol.

4. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 41 Cob 124/2011 z 12. decembra 2012 medzitimny rozsudok okresného súdu z 24. januára 2011 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

5. Sťažovateľ zdôrazňuje, že po vrátení veci okresnému súdu tento vo veci nerozhodol, *„v dôsledku čoho spor od 15.04.2004 stále trvá a nech je spor akokoľvek zložitý je 15 rokov trvania súdneho sporu extrémne dlhý čas.“*

6. V ďalšom sťažovateľ poukazuje na obdobia absolútnej nečinnosti okresného súdu a neefektívneho postupu spočívajúceho v nariadovaní znaleckého dokazovania znaleckou organizáciou Slovenská znalecká a prekladateľská, s. r. o. Podľa sťažovateľa došlo k nariadeniu znaleckého dokazovania aj napriek tomu, že *„konateľ znaleckej organizácie mal pomer k právnej zástupkyňi žalovaného, a teda vznikli dôvodné pochybnosti o jeho nezaujatosti, čo spôsobilo, že predmetný znalecký posudok (neskoro doručený) bol pre účely súdneho konania nepoužiteľný, čo spôsobilo prieťahy v konaní od 19.03.2014 do 18.06.2015, t. j. 1 rok a 3 mesiace.“*

7. Okresný súd následne uznesením sp. zn. 63 Cb 77/2004 zo 14. novembra 2017 nariadil kontrolné znalecké dokazovanie a ustanovil za znalca Ústav súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline, a to bez predchádzajúcej konzultácie, *„či vôbec takýto posudok môže, alebo je ochotný vypracovať.“*

8. Napokon okresný súd vydal uznesenie č. k. 63 Cb 77/2004-1240 zo 6. apríla 2018, ktorým nariadil Ústavu súdneho znactva v Bratislave vypracovať kontrolný znalecký

posudok v lehote 90 dní od prevzatia spisu, a pritom k prevzatiu spisu došlo 18. mája 2018 a kontrolný znalecký posudok nie je dosiaľ vypracovaný.

9. S prihliadnutím na celkovú dĺžku napadnutého konania, ktorá presahuje obdobie 15 rokov, je *„celé konanie... neefektívne a nesprávne, bez vyhodnocovania jednotlivých čiastkových úkonov okresného súdu.“*

10. Sťažovateľ zdôrazňuje, že dlhotrvajúce konanie u neho vyvoláva pocity krivdy, beznádeje, úzkosti a zúfalstva. Vzhľadom na skutočnosť, že pretrvávajúca nečinnosť okresného súdu vážne narušila sťažovateľovu dôveru v zákonné, nestranné a spravodlivé rozhodnutie a v konečnom dôsledku mu spôsobila aj zdravotné problémy, sťažovateľ požaduje s prihliadnutím na sumu náhrady škody, o ktorú v napadnutom konaní ide (228 107,94 €), priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 36 000 €.

11. Na podklade uvedených skutočností sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vo veci ústavnej sťažnosti rozhodol tak, že vysloví porušenie základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, prikáže okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a sťažovateľovi prizná primerané finančné zadosťučinenie v sume 36 000 € a náhradu trov konania.

II.

Procesný postup ústavného súdu a vyjadrenie okresného súdu k ústavnej sťažnosti

12. Uznesením ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 85/2020 z 13. marca 2020 bola ústavná sťažnosť v celom rozsahu prijatá na ďalšie konanie.

13. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedu okresného súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti a oznámenie, či trvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predseda okresného súdu podaním sp. zn. Spr 4010/20

z 23. apríla 2020 ústavnému súdu oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o ústavnej sťažnosti.

14. Prílohou podania predsedu okresného súdu bola jeho odpoveď na sťažnosť sťažovateľa na postup okresného súdu podľa príslušných ustanovení zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sp. zn. Spr 3297/19 z 23. januára 2020, z ktorej vyplýva, že celková dĺžka napadnutého konania je neprimeraná, aj keď subjektívna nečinnosť okresného súdu nebola zistená. Prílohou podania predsedu okresného súdu bolo aj vyjadrenie zákonnej sudkyne konajúcej v predmetnej veci.

15. Z vyjadrenia zákonnej sudkyne vyplývajú tieto pre posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti podstatné skutočnosti:

Z dôvodu neúplnosti, strohosti a nepredloženia dôkazov zo strany sťažovateľa ako žalobcu bol okresný súd povinný vykonať viaceré procesné úkony spojené s odstraňovaním uvedených nedostatkov jednak v čase po doručení žaloby a jednak počas napadnutého konania pre doplnenie výšky nároku zo strany sťažovateľa. K predĺženiu napadnutého konania prispel sťažovateľ rovnako nepreberaním zásielok na ním uvedených adresách. Okrem uvedeného sťažovateľ ako žalobca uplatňujúci si nároky v súvislosti s nájomným vzťahom, ktorého stranou bol, *„nepredložil ani len nájomnú zmluvu, a nebolo možné zistiť podstatné skutočnosti pre rozhodnutie vo veci o uplatnenom nároku na náhradu škody /či išlo o nájom podľa OZ alebo podľa ust. Zák. 116/1990 Zb. z., či bola dodržaná písomná forma úkonu nájomnej zmluvy, ako bolo v nájomnej zmluve dohodnuté ukončenie nájmu, ako bolo dohodnutá možnosť zmien v predmete nájmu, ako sa mala žalovanému preukazovať, či bola dohodnutá aj náhrada nákladov zo strany žalovaného, ako mal nahlasovať potrebu opráv, riešenie sporov pod./* Rovnako súd musel skúmať aj príslušnosť súdu, vzhľadom k tomu, že škoda vznikla na nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v [REDACTED] /okres Žiar nad Hronom/, keďže žalobca doručil žalobu na OS Piešťany alebo má posúdiť svoju miestnu príslušnosť po postúpení veci podľa sídla žalovaného, čo bez predloženia nájomnej zmluvy a vyjadrenia žalobcu bolo problematické. Súd si preto zabezpečoval predloženie nájomnej zmluvy s dodatkami od žalovaného pre posúdenie týchto skutočností, ako aj to, či

nadobudla účinnosť zmluva o predaji časti podniku, žalovaným žalobcovi /predaj nehnuteľnosti/, čo tvrdil žalobca v žalobe. Žalovaný tak učinil dňa 25.06.2004.“.

Dodatočné procesné úkony zo strany okresného súdu si vyžiadala aj potreba predloženia nevyhnutných dokladov pre rozhodnutie o návrhu sťažovateľa o oslobodení od platenia súdnych poplatkov. Aj v tomto prípade okresný súd niekoľkokrát vyzýval sťažovateľa na predloženie nevyhnutných dokladov, pričom sťažovateľ opätovne zásielky súdu nepreberal a „*nereagoval na výzvu súdu zo dňa 29.10.2004, ale súd aj tak podľa popisu a dokladov k nemu priložených, dňa 10.01.2005 rozhodol o jeho oslobodení od platenia SÚP.“.*

K sťažovateľom uplatnenému nároku zákonná sudkyňa zdôraznila, že sťažovateľ síce „*v podaní doručenému súdu dňa 31.03.2005 odstránil požadované vady, avšak pôvodný žalobný nárok na náhradu škody rozčlenil v časti XV. doplnenia na rôzne nároky a rozšíril žalobu aj o úplne nový nárok na nemajetkovú ujmu, ale opäť bez predloženia dokladov na jednotlivé nároky. Súd po preskúmaní doplnenia žaloby dňa 09.05.2005 rozhodol o vylúčení nehodiaceho sa nároku na prejednanie s pôvodne uplatneným na samostatné konanie a súčasne žalobcu vyzval na odstránenie väd doplnenej a rozšírenej žaloby /žalobca prevzal dňa 24.05.2005/. Po ich doložení vzhľadom na početnosť dokladov /4 listov/ súd dal pokyn VSÚ na preverenie kompletnosti žaloby a jej doplnenia a vykonanie s tým spojených procesných úkonov /doručovanie a vyjadrenie sa žalovanej, preverenie vylúčenia časti žaloby a jej pridelenie pod novú spis. značku/.“.*

V súvislosti s nariadenými pojednávaniami zákonná sudkyňa zdôrazňuje skutočnosť, že pojednávanie nariadené na 3. júl 2008 bolo odročené pre ospravedlnenie právneho zástupcu sťažovateľa, pričom bol stanovený nový termín pojednávania na 23. október 2008.

Z dôvodu nedostatočnosti predložených dôkazov k nárokom podľa doplnenia žaloby a pre popieranie nárokov zo strany žalovaného bola právnomu zástupcovi sťažovateľa uložená 60-dňová lehota na preukázanie sumy uplatnených nárokov. Právny zástupca sťažovateľa „*podal súdu dňa 18.12.2008 podanie s vyjadrením žalobcu ohľadne popisu nehnuteľnosti a majetku ním vloženého /faktúry/ doklady k ušlému zisku - zmluvy, výplatné pásky za 8/2001, vyjadrenie navrhnutého svedka - č.1.351 - 417. Súd následne plynule vykonával dokazovanie o podstatných skutočnostiach potrebných pre rozhodnutie veci, pri ktorom boli neustále zo strán dopĺňované dôležité skutkové okolnosti a dôkazy, a preto dňa*

24.01.2011 vydal na pojednávaní pre namietanie nárokov uplatnených žalobcom a dokladov k nim zo strany žalovaného medzitýmny rozsudok, doručený PZ žalobcovi dňa 23.03.2011. PZ žalobcu aj žalovaný sa voči nemu odvolali, KS BB ho zrušil dňa 12.12.2012 a odkázal súd ohľadne výšky jednotlivých nárokov na znalca. Súd po vrátení veci z KS BB nemohol preto rozhodnúť vec bez nariadenia znaleckého dokazovania, keďže výška nárokov bola sporná.“.

K nariadenému znaleckému dokazovaniu okresný súd uvádza, že na vykonanie znaleckého posudku bola v zmysle uznesenia okresného súdu z 19. marca 2014 ustanovená znalecká organizácia – Slovenská znalecká a prekladateľská s. r. o., Banská Bystrica. Ani žalovaný a ani znalecká organizácia okresnému súdu neoznámili skutočnosti, ktoré by odôvodňovali zaujatosť ustanovenej znaleckej organizácie pre vzťah k žalovanému. Znalecký posudok bol podaný 18. júna 2015, pričom sťažovateľ proti nemu podal 28. júla 2015 rozsiahle námietky. Až 1 a pol roka po nariadení znaleckého dokazovania podal sťažovateľ podaním z 21. novembra 2016 proti ustanovenej znaleckej organizácii námietku zaujatosti, ktorá sa však dotýkala postupu súdneho znalca, a nie skutočnosti uvádzanej sťažovateľom v ústavnej sťažnosti. Až v podaní doručenom súdu 22. marca 2017 nová právna zástupkyňa sťažovateľa začala poukazovať na možnú pochybnosť vzťahu spoločníka znaleckej organizácie s právnym zástupcom žalovaného „pre ich účasť v inej spoločnosti do roku 2010, čo nebolo súdu pri ustanovení znal. organizácie známe a ani možné zistiť bez oznámenia resp. bez podania námietok k osobe súdneho znalca. PZ žalovaného ani znalecká organizácia tieto skutočnosti súdu neoznámili. Z tohto dôvodu nie je možné pokladať obdobie od 19.03.2014 do 18.06.2015 za obdobie absolútnej nečinnosti súdu a neefektívneho postupu, ako tvrdil žalobca.“.

Ku skutočnostiam uvádzaným v bode 7 tohto nálezu zákonná sudkyňa zdôrazňuje, že tieto nie sú pravdivé, keďže ešte pred nariadením kontrolného znaleckého dokazovania (uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania zo 14. novembra 2017) okresný súd po období 26. júna 2017 „pripravoval a zabezpečoval úplnosť podkladov pre nariadenie kontrolného znaleckého dokazovania... komunikoval s Ústavom súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline o predmete, čase podania znaleckého posudku a požadovanom preddavku...“.

Znalecký posudok bol okresnému súdu predložený 4. decembra 2019 „*po viacerých urgenciách a uložených pokutách znal. ústavu zo strany súdu a tiež po podaní podnetu na MS SR. V súčasnosti súd musel opätovne urgovať znal. ústav o vyjadrenie sa k početným námietkam strán sporu a lehota uplynie dňa 30.04.2020, po márnom uplynutí ktorej, súd opätovne uloží prípadne pokutu znal. ústavu a vytýči vo veci termín pojednávania, na ktorý súd predvolá aj znal. ústav.*“.

Zákonná sudkyňa poukazuje na skutočnosť, že v kontrolnom znaleckom posudku znalecký ústav určil výšku všetkých uplatnených nárokov v sume 81 578,49 €, „*a to po doložení ďalších dôkazov žalobcom v priebehu kontrolného znaleckého dokazovania, napriek žalobcom požadovaných až 228 107,94 Eur. Zmier medzi stranami sporu nie je možný, nakoľko žalovaný nepovažuje žiaden nárok žalobcu za dôvodný.*“.

16. Ústavný súd následne sťažovateľa podaním doručeným mu 11. mája 2020 vyzval na zaujatie stanoviska k vyjadreniam predsedu okresného súdu a zákonnej sudkyne konajúcej vo veci, a to v lehote 10 dní od doručenia výzvy. Sťažovateľ bol zároveň vyzvaný, aby v rovnakej lehote ústavnému súdu oznámil, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Ústavný súd zároveň sťažovateľa upozornil, že v prípade, ak sa v stanovenej lehote k nariadeniu ústneho pojednávania nevyjadrí, bude ústavný súd zastávať názor, že s upustením od jeho vykonania súhlasí. Sťažovateľ v stanovenej lehote a ani do dňa rozhodnutia ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti svoje stanovisko k vyjadreniam predsedu okresného súdu a zákonnej sudkyne a k upusteniu od ústneho pojednávania nedoručil.

17. Na podklade oznámenia predsedu okresného súdu (bod 13 tohto nálezu) a absencie vyjadrenia sťažovateľa, ktorá nahrádza súhlas s upustením od ústneho pojednávania (bod 16 tohto nálezu), ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) so súhlasom účastníkov konania upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže dospel k záveru, že od prípadného pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

18. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

19. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

20. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon o ústavnom súde.

21. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

22. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

23. Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa

na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

24. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

25. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

26. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

27. K vzniku zbytočných prietáhov v konaní pred všeobecným súdom môže pritom dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

28. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

29. Z judikatúry ústavného súdu však vyplýva tiež to, že v prípade extrémnych prietáhov (prietahy, ktoré možno počítať v desiatkach rokov) už uvedené faktory strácajú význam, pretože ani právne či skutkovo najnáročnejšie spory nesmú trvať takú dlhú dobu, keďže tá predstavuje podstatnú časť ľudského života. Ústavný súd už mnohokrát vyslovil, že „oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou“ (pozri nález sp. zn. II. ÚS 17/2019, bod 32 a tam citované rozhodnutia) a že dĺžka konania počítaná v desiatkach rokov je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná a už sama osebe je spôsobilým dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva účastníka takého konania, resp. strany v spore na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (napr. I. ÚS 52/01, I. ÚS 582/2015, III. ÚS 169/2017, II. ÚS 17/2019).

30. Európsky súd pre ľudské práva v obdobných prípadoch konštatoval, že vo výnimočných prípadoch môže byť príliš dlhé trvanie súdneho konania považované za zásah do práva na prístup k súdu a neodôvodnená absencia konečného rozhodnutia počas obzvlášť dlhého obdobia môže predstavovať až odmietnutie spravodlivosti (rozsudok vo veci Vassilios Athanasiou a ďalší proti Grécku z 21. 12. 2010, č. 50973/08, § 52).

31. V konkrétnych okolnostiach prejednávanej veci napadnuté konanie vedené okresným súdom trvá už viac ako 16 rokov (napadnuté konanie začalo 15. marca 2004), pričom do dnešného dňa nie je právoplatne skončené. Vo veci bol okresným súdom 24. januára 2011 síce vydaný medzitýmny rozsudok, ten však bol uznesením krajského súdu sp. zn. 41 Cob 124/2011 z 12. decembra 2012 zrušený a vec bola vrátená súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Bez započítania času, počas ktorého bola vec sťažovateľa z dôvodu podaného odvolania na krajskom súde (od apríla 2011 do januára 2013), presahuje celková doba výlučného rozhodovania okresného súdu do dnešného dňa obdobie 14 rokov. Takéto extrémne dlhé konanie zo strany všeobecného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a rovnako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vo vzťahu k strane, ktorá je subjektom takéhoto konania. Uvedená skutočnosť bola dôvodom, pre ktorý ústavný súd nepoňal podrobný spisový prehľad procesných úkonov do samotného meritórneho rozhodnutia, ale v ďalšom poukazuje na relevantné skutočnosti podstatné pre rozhodnutie vo veci ústavnej sťažnosti.

IV.A Právna a faktická zložitosť veci

32. Predmetom napadnutého konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie vo veciach nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, ku ktorému malo dôjsť z titulu zhodnotenia nehnuteľnosti rekreačného zariadenia, ktoré mal v prenájme sťažovateľ, ako aj nároku na náhradu škody za vnesené prostriedky do majetku a nároku na náhradu ušlého zisku. Obdobné spory tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej agendy okresných súdov a k tejto problematike existuje v zásade ustálená judikatúra všeobecných súdov, a preto vec žaloby sťažovateľa ústavný súd nepovažuje z právneho hľadiska za zložitú (m. m. IV. ÚS 335/2012, IV. ÚS 317/2014). Obsah spisu a ani vyjadrenia predsedu okresného súdu a zákonnej sudkyne právnu zložitosť prejednávanej veci nepreukazujú. Obsah súdneho spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie vedené okresným súdom síce s prihliadnutím na potrebu vykonania rozsiahleho znaleckého dokazovania potvrdzuje faktickú zložitosť prejednávanej veci, ani táto skutočnosť však nemôže s prihliadnutím na

celkovú extrémne dlhú dobu rozhodovania okresného súdu ospravedlniť existenciu zbytočných priet'ahov.

IV.B Správanie subjektu (strany sporu)

33. Pri preskúmaní kritéria správania s'ťažovateľa ako subjektu napadnutého konania v procesnom postavení žalobcu ústavný súd konštatuje, že prehľad procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní odôvodňuje záver, že k predĺženiu napadnutého konania prispel čiastočne aj s'ťažovateľ svojím správaním. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje na vyjadrenia zákonnej sudkyne obsiahnuté v bode 15 tohto nálezu, z ktorých vyplývajú skutočnosti spočívajúce v nepreberaní súdnych zásielok na adrese s'ťažovateľom oznámenej či v odročení pojednávania nariadeného na 3. júl 2008 z dôvodov na strane právneho zástupcu s'ťažovateľa na 23. október 2008. Uvedené skutočnosti prispeli k predĺženiu napadnutého konania obdobne ako skutočnosť podania neúplnej žaloby bez predloženia relevantných dôkazov, čo si vyžiadalo dodatočné výzvy okresného súdu na odstránenie väd podania a predloženie relevantných dôkazov. S'ťažovateľ je pritom v postavení žalobcu pánom sporu a táto jeho pozícia si vyžaduje aktívny prístup ku konaniu, k navrhovaniu dôkazov a k efektívnej súčinnosti pri realizovaní jednotlivých úkonov súdu (m. m. I. ÚS 242/2019).

34. S poukazom na predmetné skutočnosti uvádzané zákonnou sudkyňou (k tomu pozri bod 15 tohto nálezu) ústavný súd konštatuje, že k predĺženiu napadnutého konania došlo aj zo strany samotného s'ťažovateľa. Na už uvedené skutočnosti preto ústavný súd prihliadal pri rozhodovaní o sume priznaného primeraného finančného zadosťučinenia.

IV.C Postup okresného súdu v napadnutom konaní

35. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou

činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Za neefektívnu činnosť, ktorá môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd považuje aj nesprávnu, resp. nesústredenú činnosť všeobecného súdu (m. m. II. ÚS 33/99).

36. Ústavný súd poukazuje pre úplnosť ďalej na dlhšie obdobie nečinnosti, ktoré identifikoval po podaní žaloby od mája 2005, keď sťažovateľ okresnému súdu doručoval listinné dôkazy, do apríla 2007, keď okresný súd na podklade žiadosti sťažovateľa rozhodol o ustanovení právneho zástupcu. Okrem izolovaného výskytu absolútnej nečinnosti sa postup okresného súdu ďalej vyznačuje aj nesústredenosťou, a to v kontexte nariadeného znaleckého dokazovania.

37. Ako neefektívnu hodnotí osobitne ústavný súd činnosť okresného súdu v súvislosti s nariadením znaleckého dokazovania. Okresný súd uznesením č. k. 63 Cb 77/2004-686 z 19. marca 2014 nariadil znalecké dokazovanie, pričom súdnemu znalcovi bola uložená povinnosť vypracovať znalecký posudok v lehote 90 dní od prevzatia spisu. K prevzatiu spisu súdnym znalcom došlo v období septembra 2014, pričom k predloženiu znaleckého posudku okresnému súdu došlo až 18. júna 2015, a to bez toho, aby okresný súd vo vzťahu k súdnemu znalcovi za uvedenú dobu urobil procesný úkon urgencyie či prijal iné opatrenie vedúce k odstráneniu jeho nečinnosti.

38. Podľa judikatúry ústavného súdu všeobecný súd vzhľadom na jeho povinnosť organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň fyzická osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie, zodpovedá za adekvátne a účelné využitie procesných prostriedkov, ktoré mu na tento účel zákon zveruje aj vo vzťahu k súdnemu znalcovi (m. m. IV. ÚS 31/05). Všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02, II. ÚS 500/2015).

39. Ako neefektívnu hodnotí osobitne ústavný súd aj činnosť okresného súdu v súvislosti s nariadením kontrolného znaleckého dokazovania. V kontexte námietky sťažovateľa obsiahnutej v bode 7 tohto nálezu ústavný súd zdôrazňuje, že jeho vlastné zistenia argumentáciu sťažovateľa potvrdzujú. Z odpovede Ústavu súdneho inžinierstva Žilinskej Univerzity v Žiline doručenej okresnému súdu 26. januára 2018 (č. 1. 1209) totiž vyplýva, že tento v predmetnej veci nariadeného kontrolného znaleckého dokazovania nebol okresným súdom kontaktovaný „*za účelom zistenia možnosti vykonať úkon včas, prekonzultovania uložených úloh, zistenia predpokladanej výšky znalečného*“.

40. Zanedbanie možnosti okresného súdu (k tomu pozri aj § 16 ods. 4 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení platnom a účinnom do 30. júna 2018) prekonzultovať so súdnym znalcom jeho objektívnu možnosť vykonať úkon znaleckej činnosti v požadovanej lehote pritom neúmerne predĺžilo napadnuté konanie, keďže si v konečnom dôsledku vyžiadalo nariadenie znaleckého dokazovania inou znaleckou organizáciou (obdobne aj nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 401/2016 zo 14. septembra 2016). S účinnosťou od 1. júla 2018 vyplýva v súlade s § 16 ods. 7 už citovaného zákona dokonca povinnosť všeobecného súdu pred zadaním úkonu znaleckej činnosti zistiť možnosti uskutočnenia úkonu znaleckej činnosti včas, ozrejniť znalcovi obsah a rozsah znaleckého dokazovania, konzultovať druh znaleckého úkonu, zistiť predpokladanú výšku znalečného a prerokovať uplatnenie nároku na preddavok. Ak ide o zložitú vec, je potrebné so znalcom ešte pred ustanovením konzultovať správnosť zadaných úloh, podať mu potrebné vysvetlenia zo súdnych spisov a skutočností, ktoré sú významné z hľadiska posudzovania veci.

41. K podstatnému predĺženiu napadnutého konania okresného súdu prispelo aj samotné vykonávanie kontrolného znaleckého dokazovania novou znaleckou organizáciou, ktorá si na účely vypracovania znaleckého posudku spis vzťahujúci sa na napadnuté konanie prevzala v máji 2018, pričom k predloženiu znaleckého posudku okresnému súdu došlo až v decembri 2019. Ani skutočnosť, že okresný súd si svoju zodpovednosť zaistiť efektívny postup súdneho znalca pri vypracovávaní kontrolného znaleckého dokazovania touto znaleckou organizáciou náležite uvedomil a využíval dostupné procesné prostriedky

(uloženie poriadkových pokút a podnet príslušnému ústrednému orgánu štátnej správy na prejednanie správneho deliktu), však nemôže ospravedlniť tak extrémne dlhé napadnuté konanie.

42. Napokon k tvrdeniam sťažovateľa uvádzaným v bode 6 tohto nálezu (zaujatosť znaleckej organizácie pre jej pomer k právnej zástupkyňi žalovanej) ústavný súd konštatuje s prihliadnutím na argumentáciu predloženú ústavnému súdu zákonnou sudkyňou (bod 15 tohto nálezu), že je úlohou predovšetkým strán v spore si zistiť skutočnosti odôvodňujúce existenciu zaujatosti súdneho znalca. Samotná právna úprava totiž stranám sporu umožňuje uplatniť námietku aj vo vzťahu k súdnemu znalcovi (§ 52 a § 59 CSP). Sudca všeobecného súdu má však s prihliadnutím na zákonnú právnu úpravu povinnosť len vo vzťahu k sebe samému, a to uplatnením inštitútu oznámenia skutočností, pre ktoré je vylúčený z prejednávania a rozhodovania v danej veci (§ 50 ods. 1 CSP). Zanedbanie práv stranami sporu či samotnou znaleckou organizáciou a neoznámenie skutočností, ktoré by odôvodňovali zaujatosť ustanovenej znaleckej organizácie pre vzťah k žalovanému, preto nemožno pričítať na ťarchu samotného okresného súdu.

43. Na podklade všetkých už uvádzaných skutočností ústavný súd konštatuje, že vyslovenie porušenia práv zaručených čl. 48 ods. 2 ústavy v časti prerokovania veci bez zbytočných prietáhov a čl. 6 ods. 1 dohovoru v časti prejednávania záležitosti v primeranej lehote postupom okresného súdu v napadnutom konaní *prima facie* odôvodňuje celková extrémna, a tým aj neakceptovateľná dĺžka napadnutého konania vedeného okresným súdom (celková dĺžka napadnutého konania presiahla 16 rokov, pričom predmetná vec je na súde prvej inštancie viac ako 14 rokov).

V.

Záver

K bodu 1 výrokovej časti nálezu

44. S prihliadnutím na celkovú extrémnu dobu napadnutého konania, keď od podania žaloby sťažovateľa (15. marca 2004) ubehlo viac ako 16 rokov, pričom vec nie je

právoplatne skončená, berúc do úvahy ničím neodôvodnenú nečinnosť okresného súdu, ako aj nesústredenú, resp. neefektívnu činnosť okresného súdu, ústavný súd konštatuje, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd preto vyslovil porušenie práv sťažovateľa zaručených čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

K bodu 2 výrokovej časti nálezu

45. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

46. V záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie vedené okresným súdom nebolo do času rozhodnutia ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti právoplatne skončené, prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov.

K bodom 3 a 5 výrokovej časti nálezu

47. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne

o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

48. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

49. Sťažovateľ sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 36 000 € z dôvodov uvedených v časti I tohto nálezu, pričom stanovenú sumu požaduje aj s prihliadnutím na sumu náhrady škody, o ktorú v napadnutom konaní ide (228 107,94 €).

50. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

51. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä zjavne extrémnu dĺžku napadnutého konania (ktorá už sama osebe *de facto* znamená odopretie spravodlivosti) spôsobenú neefektívnou a nesústredenou činnosťou okresného súdu, ako aj jeho nečinnosťou, povahu a rozsah práv sťažovateľa, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre sťažovateľa a berúc do úvahy skutočnosti uvádzané na ťarchu sťažovateľa, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 7 000 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

52. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnej sťažnosti v časti požadovanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia prevyšujúcej sumu 7 000 € nevyhovel tak, ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto nálezu.

53. Už len pre úplnosť s prihliadnutím na skutočnosti, ktorými sťažovateľ okrem iných odôvodňuje sumu požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia, ústavný súd akcentuje, že právomoc ústavného súdu priznať primerané finančné zadost'učinenie nepredstavuje realizáciu práva priznaného čl. 46 ods. 3 ústavy. Primerané finančné zadost'učinenie nemožno stotožňovať s odškodným, s náhradou či už za skutočnú škodu, alebo za ušlý zisk (obdobne I. ÚS 117/08).

54. Podobne už ústavný súd uviedol, že „cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je náhrada nemajetkovej ujmy, a nie prípadná náhrada škody“ (III. ÚS 75/01), a tiež to, že dôvodom na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia nemôže byť len výška sumy v predmetnom spore (m. m. II. ÚS 36/02).

K bodu 4 výrokovej časti nálezu

55. Podľa § 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania.

Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

56. Sťažovateľ si uplatnil náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním právnou zástupkyňou.

57. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 346,26 € v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2019 v sume 163,33 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby

za rok 2019 v sume 9,80 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma náhrady trov konania tak predstavuje sumu 346,26 €. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

58. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

VI.

59. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. júna 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu